

राज्यातील अकृषी विद्यापीठे/शासकीय
महाविद्यालये/संस्था अशासकीय
अनुदानित/विनाअनुदानित महाविद्यालयातील
शिक्षकीय पदांच्या आरक्षणाबाबत

महाराष्ट्र शासन

उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग

शासन निर्णय क्रमांक: २०१३/(४४७/१३) विशि-१

मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई-४०००३२

तारीख: २२ जानेवारी, २०१४

वाचा —

- १) शासन निर्णय, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, क्रमांक:- एनजीसी- १४९४/(२९९१)विशि-४, दिनांक २४ एप्रिल, १९९५
- २) शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक:-बीसीसी- १०९७/प्र.क्र. ६३/९७/१६ ब, दिनांक १८ ऑक्टोबर, १९९७
- ३) शासन निर्णय, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, क्रमांक:-युएसजी- १४९५/(३१८३/विशि-४, दिनांक ८ डिसेंबर, १९९७

प्रस्तावना —

शासकीय महाविद्यालयातील महाराष्ट्र शिक्षण सेवा गट “अ” मधील अधिव्याख्यात्यांनी महाविद्यालयामध्ये अधिव्याख्याता (सहायक प्राध्यापक) पदावर नियुक्ती करतांना विषयनिहाय आरक्षण ठेवण्याबाबत मा. उच्च न्यायालय, नागपूर खंडपीठ, नागपूर येथे याचिका क्रमांक १००४/१९८९ दाखल केली होती. सदर याचिकेच्या अनुषंगाने मा. उच्च न्यायालयाने दिनांक २४.९.१९९० रोजी विषयनिहाय आरक्षण ठेवण्याबाबतचे आदेश दिले. सदर आदेशाविरुद्ध मा. सर्वोच्च न्यायालयात दाखल केलेल्या विशेष अनुमती याचिका मा. सर्वोच्च न्यायालयाने खारिज करून मा. उच्च न्यायालय, नागपूर खंडपीठ, नागपूर यांचे दिनांक २४.९.१९९० चे आदेश कायम केले. त्यानुसार राज्यातील अकृषी विद्यापीठे व संलग्नित महाविद्यालयातील शिक्षक पदास विषयनिहाय आरक्षण लागू करण्याचे आदेश संदर्भाधीन क्रमांक १ येथील दिनांक २४ एप्रिल, १९९५ च्या शासन निर्णयान्वये निर्गमित करण्यात आलेले आहेत. त्यानंतर संदर्भाधीन क्रमांक ३ येथील दिनांक ८ डिसेंबर, १९९७ च्या शासन निर्णयान्वये वरील आदेशाचा पुनरुच्चार करण्यात आलेला आहे.

२. तसेच श्री. आर. के. सभरवाल आणि इतर विरुद्ध पंजाब राज्य यांच्या प्रकरणी मा. सर्वोच्च न्यायालयाने दिलेला निर्णय व त्यानुसार केंद्र शासनाने दिनांक २ जुलै, १९९७ रोजी निर्गमित केलेले आदेश विचारात घेवून राज्यातील सेवाभरती, सामाजिक आरक्षण व त्याअनुषंगाने अंमलात आणावयाच्या बिंदु नामावली संदर्भात राज्य शासनाने संदर्भाधीन क्रमांक २ येथील दिनांक १८ ऑक्टोबर, १९९७ च्या शासन निर्णयान्वये प्रामुख्याने खालीलप्रमाणे आदेश दिले आहेत :-

१. आरक्षण हे संवर्गाच्या मंजूर पदसंख्येस (संवर्गातील एकूण पदांची संख्या विचारात घेऊन टक्केवारीनुसार) लावावे. रिक्त होणा-या जागांच्या संदर्भात लावू नये.
२. गुणवत्तेवर नियुक्त झालेल्या मागासवर्गीय कर्मचा-यांची आरक्षण पदावर गणना करण्यात येऊ नये व त्याची नियुक्ती आरक्षण बिंदूवर दर्शवू नये, त्याची गणना खुल्या प्रवर्गात करावी.

३. वर (१) येथे नमूद केल्यानुसार बिंदुनामावली ही रिक्त होणा-या पदावर आधारित नसावी. ती संवर्गाच्या संख्येवर आधारित असावी.
४. मागासवर्गीय प्रवर्गांना विहीत केलेले आरक्षण हे टक्केवारीनुसार असावे, व एकूण आरक्षण हे प्रचलित आरक्षण धोरणानुसार संवर्गाच्या ५२ टक्केपेक्षा जास्त असता कामा नये.

३. सामाजिक आरक्षणाच्या संदर्भात वर नमूद संदर्भाधीन क्रमांक १ व २ येथील अनुक्रमे दिनांक २४ एप्रिल, १९९५ व दिनांक १८ ऑक्टोबर, १९९७ च्या शासन निर्णयातील तरतुदी ह्या मा. सर्वोच्च न्यायालयाने दिलेले आदेश विचारात घेवून करण्यात आलेल्या आहेत. त्यानुसार राज्यातील सर्व अकृषी विद्यापीठे व संलग्नित शासकीय/अशासकीय अनुदानित /विनाअनुदानित महाविद्यालयातील शिक्षक पदांसाठी आरक्षणाचे धोरण राबविण्यात येत आहे.

४. तथापि, वरील विषयनिहाय आरक्षणाच्या धोरणामुळे सामाजिक आरक्षणातील सर्व मागासवर्गीय प्रवर्गांना त्याचा लाभ होत नसल्याचे व त्यामुळे शिक्षक पदास विषयनिहाय आरक्षणाच्या ऐवजी संवर्गनिहाय आरक्षण लागू करण्यात यावे, अशी मागणी विविध स्तरावरून शासनाकडे करण्यात आली त्यामुळे यासंदर्भात सर्व समावेशक सामाजिक आरक्षण धोरण ठरविण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय—

५. वर प्रस्तावनेमध्ये नमूद केलेली वस्तुस्थिती विचारात घेता संदर्भाधीन क्र.१ येथील दिनांक २४ एप्रिल, १९९५ च्या शासन निर्णय अधिक्रमीत करून राज्यातील अकृषी विद्यापीठे व संलग्नित शासकीय/अशासकीय अनुदानित व विनाअनुदानित महाविद्यालयातील शिक्षक पदांसाठी खालीप्रमाणे सामाजिक आरक्षण लागू करण्यास शासन मान्यता देण्यात येत आहे :-

१. संबधित संस्थेच्या सर्व महाविद्यालयातील एकाच शिक्षकीय संवर्गातील (वेतनश्रेणीत) सर्व विषयातील मंजूर पदे एकत्रित करण्यात यावीत व त्यास दिनांक १८.१०.१९९७ च्या शासन निर्णयातील तरतुदीप्रमाणे संवर्गनिहाय आरक्षणाची गणना करण्यात यावी.
२. मंजूर पदांपैकी किती पदे भरण्यात आलेली आहेत. व भरण्यात आलेल्यापदांमध्ये कोणत्या विषयाची पदे, कोणत्या मागासप्रवर्गातून भरण्यात आलेली आहेत, याची यादी करावी.
३. उर्वरित रिक्त पदांमधील कोणकोणत्या मागासप्रवर्गातील, किती पदे रिक्त आहेत त्याची यादी करावी व कोणत्या विषयांची किती पदांची रिक्तता आहे याची यादी करावी.
४. उर्वरित रिक्त पदांमधील कोणत्या मागासप्रवर्गाची पदे रिक्त आहेत तसेच रिक्त पदांचा विषय विचारात घेवून कोणत्या मागासप्रवर्गासाठी कोणत्या विषयातील पात्र उमेदवार उपलब्ध होवू शकेल याबाबीचा विचार करून, त्याप्रमाणे आरक्षण सूचवून संबधित संस्थेने बिंदुनामावली तयार करून संबधित विद्यापीठाकडे सादर करावी.

५. विद्यापीठाने त्या बिंदुनामावलीची सखोल तपासणी करुन रिक्त पदांचे प्रवर्गनिहाय आरक्षण निश्चित करुन त्यास सामान्य प्रशासन विभाग (मागासवर्ग कक्ष), मंत्रालय, मुंबई यांच्याकडून मान्यता घ्यावी.

६. सदरचे आदेश सामान्य प्रशासन विभागाचा (मागासवर्ग कक्ष-१६ ब) यांनी दिनांक ०४ डिसेंबर, २०१३ रोजी दिलेल्या सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहेत.

७. सदर आदेशातील तरतूदी शासनाच्या दिनांकापासून अंमलात येतील.

८. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१४०१२२१६२१००८१०८ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(विकास तु. कदम)

कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा.राज्यपाल तथा कुलपती यांचे सचिव, राजभवन मलबार हिल, मुंबई,
२. मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई
३. मा. उप मुख्यमंत्री यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
४. सर्व अकृषि विद्यापीठांचे कुलगुरु,
५. सर्व विभागीय आयुक्त, (मा.व.क.)
६. संचालक, उच्च शिक्षण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
७. सर्व अकृषि विद्यापीठांचे कुलसचिव,
८. सर्व विभागीय सह संचालक, उच्च शिक्षण,
९. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता)-१ महाराष्ट्र, मुंबई (५ प्रती),
१०. महालेखापाल (लेखा परिक्षा)-१ महाराष्ट्र, मुंबई (५ प्रती),
११. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता)-२, नागपूर, मुंबई (५ प्रती),
१२. महालेखापाल (लेखा परीक्षा)-२ नागपूर, मुंबई (५ प्रती),
१३. संचालक, लेखा व कोषागारे, (५ प्रती),
१४. अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई,

१५.सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी,

१६.सर्व अवर सचिव / कक्ष अधिकारी, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, मुंबई,

१७.सामान्य प्रशासन विभाग,(१६ ब)

१८. विधी व न्याय विभाग,

१९.निवड नस्ती.